

Warszawa, 21-09-2026 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Sylwia Gregorczyk-Abram

II.511.496.2026.DC

Pan

Arkadiusz Myrcha

Sekretarz Stanu

Ministerstwo Sprawiedliwości

/ePUAP/

Dot. DL-I.40.37.2026

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 15 września 2026 r., w którym zawarto propozycje legislacyjne zmian w k.p.k.¹ w zakresie zwiększenia uprawnień organizacji społecznych i przyznania im prawa do zaskarżenia postanowień o umorzeniu postępowania przygotowawczego, poniżej przedstawiam uwagi do nowej propozycji zmian.

W pierwszej kolejności chciałabym podkreślić, że stanowisko wyrażone w opiniach do projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego, UD390 z dnia 12 czerwca 2026 r. oraz z dnia 16 lipca 2026 r. w zakresie „punktów granicznych” związanych z wyważeniem interesów organizacji społecznej i interesów pokrzywdzonego, pozostaje w mocy.

Kwestie, które muszą uwzględniać nowe przepisy to:

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 490 z późn. zm.).

1. Powiązanie uprawnienia do wniesienia zażalenia z celami statutowymi organizacji społecznej oraz potrzebą ochrony interesu społecznego, jaki występuje w konkretnej sprawie;
2. Uwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego i uzależnienie uprawnienia organizacji społecznej do wniesienia zażalenia od wyrażenia zgody przez pokrzywdzonego oraz pouczenia go o tym, że zgoda ta wiąże się z uprawnieniem organizacji społecznej do dostępu do akt postępowania;
3. Zapewnienie/zaprojektowanie pakietu pouczeń dla organizacji społecznej działającej w postępowaniu karnym.

Przedstawione w piśmie z dnia 15 września 2026 r. częściowo odpowiadają na postulaty (i wątpliwości) sygnalizowane w poprzednich, wcześniej wskazanych, opiniach Rzecznika Praw Obywatelskich, a także uwzględniają zastrzeżenia sygnalizowane przez Komitet Stały Rady Ministrów.

Obecna propozycja brzmienia przepisów wiąże prawo do wniesienia zażalenia z celami statutowymi organizacji. Zgodnie z projektowanym art. 306 § 1 pkt 2 k.p.k. prawo do zaskarżenia postanowienia o umorzeniu postępowania aktualizuje się, „jeśli czyn którego dotyczy zawiadomienie o przestępstwie pozostaje w bezpośrednim związku z interesem społecznym lub indywidualnym, którego ochrona należy do celów statutowych tej organizacji”. Projektowane przepisy starają się zachować spójność systemową ukształtowania pozycji organizacji społecznej w postępowaniu karnym i odsyłają do art. 90 § 2 k.p.k.

Dodatkowo, przepisy w lepszym stopniu zabezpieczają prawnie chronione interesy pokrzywdzonego (co jest jednym z celów postępowania karnego wyrażonym w art. 2 § 1 pkt 3 k.p.k.), wprowadzając wymóg uzyskania zgody tego podmiotu na wniesienie środka zaskarżenia przez organizację społeczną. Może to zapobiec sytuacjom, kiedy jedynym zainteresowanym kontynuowaniem postępowania podmiotem byłaby organizacja społeczna – wbrew ocenie prokuratora odnośnie do kontynuowania postępowania i wbrew woli pokrzywdzonego.

Kierunek zmiany może zostać oceniony pozytywnie w zakresie, w jakim zapewnia społeczną kontrolę decyzji o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania. Nie do końca zrozumiałe są jednak cele proponowanych rozwiązań. Czy bowiem celem nowej wersji jest wyłącznie usunięcie asymetrii między odmową wszczęcia i umorzeniem, uwzględnienie uwag Rzecznika Praw Obywatelskich, czy też przyznanie organizacjom

społecznym odrębnej funkcji procesowej (i stworzenie z organizacji społecznej quasi-strony postępowania karnego).

Brak jednoznacznego określenia celu proponowanych zmian, jaką kwestię problemową/problematyczną projektodawcy chcą rozwiązać, utrudnia ocenę konieczności i proporcjonalności proponowanych uprawnień.

Dodatkowo, wydaje się, że same prace nad propozycjami legislacyjnymi nie zostały poprzedzone m.in. analizą porównawczą w celu sprawdzenia, jaką pozycję ma w postępowaniu karnym, w wybranych państwach europejskich, organizacja społeczna. Badanie takie pozwoliłoby zaprojektować, jeśli po ich przeprowadzeniu byłaby taka konieczność, lepsze rozwiązania – „inspirując” się tym, jak podobny problem rozwiązano np. we Włoszech, Niemczech, Danii czy Francji. Brak także oceny realności problemu udziału organizacji społecznych w postępowaniu, tj. na ile same organizacje społeczne są zainteresowane przyznaniem ich nowych uprawnień, czy może obecne przepisy są wystarczające. Warto bowiem zauważyć, że organizacja społeczna jest uważana za pokrzywdzonego – art. 49 § 2 pkt 2 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem: pokrzywdzonym może być także niemająca osobowości prawnej (...) 2) inna jednostka organizacyjna, której odrębne przepisy przyznają zdolność prawną.”. W piśmiennictwie zgodnie wskazuje się, że takimi „innymi jednostkami organizacyjnymi” mogą być m.in. organizacje społeczne², o ile dobra prawne tego podmiotu zostały bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo (art. 49 § 1 k.p.k.). Także orzecznictwo nie kwestionuje statusu strony, jaki może nabyć organizacja społeczna (jeśli zaktualizowały się przesłanki bezpośrednio naruszenia dóbr prawnych z art. 49 § 1 k.p.k.)³.

Projektowane rozwiązania zmierzają zatem do przyznania organizacji społecznej dodatkowych uprawnień „rzecznika interesu społecznego” w sytuacji, kiedy organizacja społeczna nie jest podmiotem bezpośrednio pokrzywdzonym.

Jednocześnie, analizując rozwiązania obowiązujące w niektórych państwach Unii Europejskiej, wydaje się, że koncepcja preferowana przez Ministerstwo Sprawiedliwości, jest wyjątkowa na tle unijnych procedur karnych. Organizacja społeczna albo jest uwzględniana w postępowaniu karnym jako podmiot, który może być „pokrzywdzonym” (jak np. jest w Niemczech), albo swoistym reprezentantem pokrzywdzonego w postępowaniu karnym (jak jest np. w Danii).

² K. Eichstaedt [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, Gdańsk 2026, art. 49; J. Zagrodnik, M. Burdzik [w:] S. Głogowska i in., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 49.

³ Zob. m.in. wyrok SN z 10.02.2022 r., V KK 543/21, LEX nr 3348356.

Propozycja Ministerstwa Sprawiedliwości wydaje się zbliżona do regulacji obowiązujących we Włoszech.

Włoski k.p.k. przewiduje udział podmiotów i stowarzyszeń nienastawionych na zysk w postępowaniu karnym. Zgodnie z art. 91 włoskiego k.p.k.⁴ podmioty te mogą wykonywać prawa i uprawnienia osoby pokrzywdzonej. Jednocześnie art. 92 włoskiego k.p.k.⁵ uzależnia wykonywanie tych uprawnień od zgody osoby pokrzywdzonej. Zgoda jest składana w sformalizowany sposób, może dotyczyć tylko jednego podmiotu i może zostać odwołana. Sama procedura dopuszczenia organizacji społecznej do udziału w

⁴ Przepis ten brzmi: Podmioty i stowarzyszenia nienastawione na zysk, w tym publiczne i prywatne ośrodki przeciwdziałania przemocy oraz schroniska, którym przed popełnieniem czynu będącego przedmiotem postępowania, na mocy ustawy, uznano cele polegające na ochronie interesów naruszonych przestępstwem, mogą na każdym etapie i w każdej instancji postępowania wykonywać prawa i uprawnienia przyznane osobie pokrzywdzonej przestępstwem. W oryginale: *Gli enti e le associazioni senza scopo di lucro, ivi inclusi i centri antiviolenza e le case rifugio pubblici e privati, ai quali, anteriormente alla commissione del fatto per cui si procede, sono state riconosciute, in forza di legge, finalità di tutela degli interessi lesi dal reato, possono esercitare, in ogni stato e grado del procedimento, i diritti e le facoltà attribuiti alla persona offesa dal reato.*

⁵ Przepis ten w tłumaczeniu brzmi: 1. Wykonywanie praw i uprawnień przysługujących podmiotom i stowarzyszeniom reprezentującym interesy naruszone przestępstwem jest uzależnione od zgody osoby pokrzywdzonej. 2. Zgoda musi wynikać z aktu publicznego albo uwierzytelnionego dokumentu prywatnego i może zostać udzielona niewielej niż jednemu podmiotowi lub stowarzyszeniu. Zgoda udzielona więcej niż jednemu podmiotowi lub stowarzyszeniu jest bezskuteczna.

W oryginale: 1. *L'esercizio zio dei diritti e delle facoltà spettanti agli enti e alle associazioni rappresentativi di interessi lesi dal reato è subordinato al consenso della persona offesa.* 2. *Il consenso deve risultare da atto pubblico o da scrittura privata autenticata e può essere prestato a non più di uno degli enti o delle associazioni. È inefficace il consenso prestato a più enti o associazioni.*

postępowaniu jest wieloetapowa. Przepis art. 93 włoskiego k.p.k.⁶ wymaga wskazania podstawy udziału, przyczyn interwencji, pełnomocnika oraz dołączenia zgody

⁶ Przepis ten w tłumaczeniu brzmi: 1. W celu wykonywania praw i uprawnień przewidzianych w art. 91 podmiot lub stowarzyszenie składa organowi prowadzącemu postępowanie oświadczenie o przystąpieniu do postępowania, które pod rygorem niedopuszczalności powinno zawierać:

- a) oznaczenie nazwy podmiotu lub stowarzyszenia, jego siedziby, przepisów, na podstawie których uznano jego cele polegające na ochronie interesów naruszonych przestępstwem, oraz dane przedstawiciela ustawowego;
- b) oznaczenie postępowania;
- c) imię i nazwisko obrońcy lub pełnomocnika oraz wskazanie udzielonego mu pełnomocnictwa;
- d) zwięzłe przedstawienie przyczyn uzasadniających udział w postępowaniu;
- e) podpis obrońcy lub pełnomocnika.

2. Wraz z oświadczeniem o przystąpieniu do postępowania składa się oświadczenie o zgodzie osoby pokrzywdzonej oraz pełnomocnictwo dla obrońcy lub pełnomocnika, jeżeli zostało ono udzielone w formie przewidzianej w art. 100 ust. 1.

3. Jeżeli oświadczenie o przystąpieniu zostało złożone poza rozprawą lub posiedzeniem, należy je doręczyć stronom; wywołuje ono skutki od dnia dokonania ostatniego z tych doręczeń.

4. Udział podmiotu lub stowarzyszenia wywołuje skutki na każdym etapie i w każdej instancji postępowania.

Przepis ten w oryginale brzmi:

1. Per l'esercizio dei diritti e delle facoltà previsti dall'articolo 91 l'ente o l'associazione presenta all'autorità procedente un atto di intervento che contiene a pena di inammissibilità:

- a) le indicazioni relative alla denominazione dell'ente o dell'associazione, alla sede, alle disposizioni che riconoscono le finalità di tutela degli interessi lesi, alle generalità del legale rappresentante;*
- b) l'indicazione del procedimento;*
- c) il nome e il cognome del difensore e l'indicazione della procura;*
- d) l'esposizione sommaria delle ragioni che giustificano l'intervento;*
- e) la sottoscrizione del difensore.*

2. Unitamente all'atto di intervento sono presentate la dichiarazione di consenso della persona offesa e la procura al difensore se questa è stata conferita nelle forme previste dall'articolo 100 comma 1.

3. Se è presentato fuori udienza, l'atto di intervento deve essere notificato alle parti e produce effetto dal giorno dell'ultima notificazione.

4. L'intervento produce i suoi effetti in ogni stato e grado del procedimento.

pokrzywdzonego. Zaś jak wynika z art. 95 włoskiego k.p.k.⁷ strony mogą sprzeciwić się udziałowi tego podmiotu, a sąd może go wyłączyć również z urzędu, gdy przesłanki dopuszczenia organizacji społecznej nie zostały spełnione.

Koncepcja Ministerstwa Sprawiedliwości zdaje się dążyć do tego, by organizacje społeczne stawały się swoistymi „strażnikami praworządności”. Może to budzić obawy w pierwszej kolejności dlatego, że krąg podmiotów, którym przyznane zostaną nowe uprawnienia jest trudny do oszacowania. Brak jest w systemie prawa precyzyjnej definicji legalnej pojęcia „organizacja społeczna”. Jedynie w art. 5 § 2 pkt 5 k.p.a.⁸ wprowadza się bardzo ogólną definicję tego podmiotu. Zgodnie ze ww. przepisem przez pojęcie „organizacji społecznych” rozumie się „organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i inne organizacje społeczne”. Definicja jest zatem tautologiczna i nie przybliża do zrekonstruowania zakresu podmiotów mieszczących się w tej kategorii⁹. Nie wydaje się także, by można było pojęcie organizacji społecznej utożsamiać z

⁷ Przepis ten w tłumaczeniu brzmi: W terminie trzech dni od doręczenia dokonanego zgodnie z art. 93 ust. 3 strony mogą, w drodze pisemnego oświadczenia, sprzeciwić się udziałowi podmiotu lub stowarzyszenia. Sprzeciw doręcza się przedstawicielowi ustawowemu podmiotu lub stowarzyszenia, który może przedstawić swoje stanowisko w ciągu kolejnych pięciu dni.

2. Jeżeli przystąpienie do postępowania nastąpiło przed wniesieniem oskarżenia, sprzeciw rozpoznaje sędzia do spraw postępowania przygotowawczego; jeżeli nastąpiło ono na posiedzeniu wstępnym, sprzeciw należy zgłosić przed rozpoczęciem rozpoznawania sprawy; jeżeli nastąpiło ono na rozprawie, sprzeciw zgłasza się zgodnie z art. 491 ust. 1.

3. Terminy przewidziane w ust. 1 i 2 są terminami zawitymi. Sąd rozstrzyga niezwłocznie w drodze postanowienia.

4. Na każdym etapie i w każdej instancji postępowania sąd, jeżeli stwierdzi, że nie zachodzą przesłanki wykonywania praw i uprawnień przewidzianych w art. 91, wyłącza podmiot lub stowarzyszenie z postępowania, również z urzędu, w drodze postanowienia.

Przepis ten w oryginale brzmi: *1. Entro tre giorni dalla notificazione eseguita a norma dell'articolo 93 comma 3, le parti possono opporsi con dichiarazione scritta all'intervento dell'ente o dell'associazione. L'opposizione è notificata al legale rappresentante dell'ente o dell'associazione, il quale può presentare le sue deduzioni nei cinque giorni successivi.*

2. Se l'intervento è avvenuto prima dell'esercizio dell'azione penale, sull'opposizione provvede il giudice per le indagini preliminari; se è avvenuto nell'udienza preliminare, l'opposizione è proposta prima dell'apertura della discussione; se è avvenuto in dibattimento, l'opposizione è proposta a norma dell'articolo 491 comma 1.

3. I termini previsti dai commi 1 e 2 sono stabiliti a pena di decadenza. Il giudice provvede senza ritardo con ordinanza.

4. In ogni stato e grado del processo il giudice, qualora accerti che non esistono i requisiti per l'esercizio dei diritti e delle facoltà previsti dall'articolo 91, dispone anche di ufficio, con ordinanza, l'esclusione dell'ente o dell'associazione.

⁸ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1691).

⁹ Zob. jednak poglądy doktryny w tym zakresie: P. M. Przybysz [w:] *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz aktualizowany*, Gdańsk 2026, art. 5.

pojęciem „organizacji pozarządowej”¹⁰. Organizacjami społecznymi są bowiem m.in. również:

- partie polityczne,
- stowarzyszenia i organizacje do nich podobne,
- związki zawodowe i społeczno-zawodowe organizacje rolników,
- organizacje podobne do spółek prywatnych,
- samorządy (samorządy zawodowe),
- związki wyznaniowe¹¹.

Próbując „roboczo” skonstruować definicję organizacji społecznej – podmiotu, któremu przyznane zostaną nowe uprawnienia – można to pojęcie zdefiniować przyjmując, że jest to wyodrębniony organizacyjnie podmiot, który:

- działa na podstawie ustawy, statutu albo innego aktu wewnętrznego;
- posiada określoną strukturę oraz organy lub osoby uprawnione do reprezentacji;
- realizuje cele społeczne, zawodowe, gospodarcze, samopomocowe albo służące ochronie interesów określonej grupy;
- zasadniczo nie należy do aparatu państwa.

Jednocześnie organizacją społeczną nie będzie niesformalizowana grupa osób (np. zgromadzona na forum internetowym itp.), czy ruch działający wyłącznie w mediach społecznościowych.

Z uwagi na tak szeroko zakreślony krąg podmiotowy pojęcia „organizacja społeczna” wydaje się, że niemal w sprawie o każde przestępstwo, organizacja społeczna będzie mogła zgłosić swój udział, domagać się kontynuowania postępowania, i wnosić zażalenia do sądu. Przykładowo, w sprawach dotyczących obrazy uczuć religijnych (art. 196 k.k.), związki wyznaniowe będą mogły złożyć zażalenie na umorzenie postępowania przygotowawczego, w sprawach o czynny udział w

¹⁰ Zob.: Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1338 z późn. zm.).

¹¹ Tak: A. Wróbel [w:] M. Jaśkowska, M. Wilbrandt-Gotowicz, A. Wróbel, *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, wyd. IX, Warszawa 2026, art. 1.

zbiegowisku (art. 254 k.p.k.) zażalenie będą mogły złożyć stowarzyszenia organizujące okolicznościowe akcje protestacyjne. Projekt, a w zasadzie pierwotna Ocena Skutków Regulacji, nie odnosi się do problemu zwiększenia obciążenia sądów w związku z koniecznością rozpoznawania zażaleń na postanowienia o umorzeniu postępowania. Dotychczas bowiem, w sprawach o tzw. przestępstwa bez ofiar (tj., gdy nie ma podmiotu pokrzywdzonego z art. 49 § 1 i 2 k.p.k.), sądy nie rozpoznawały zażaleń na umorzenie postępowania, ponieważ nie było uprawnionego podmiotu, który kwestionowałby decyzję prokuratorską (podejrzany z racji roli procesowej nie był przecież zainteresowany polemizowaniem z umorzeniem postępowania, czyli decyzją dla niego korzystną). **Po wprowadzeniu projektowanych przepisów, może zwiększyć się obciążenie sądów i sędziów rozpoznających sprawy w referacie Kp.**

Przechodząc jednak do analizy treści projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego, UD 390 w wersji aktualnej, warto zwrócić uwagę na kwestie „techniczne”.

W art. 1 pkt 1 projektu wskazano, że **nowe brzmienie ma otrzymać art. 304 § 4 k.p.k.** Jest to błędne odesłanie. Przepis art. 304 k.p.k. ma obecnie trzy paragrafy, natomiast przepis przytoczony w projekcie jest treścią art. 305 § 4 k.p.k. Projektowana zmiana powinna więc dotyczyć art. 305 § 4 k.p.k. Błąd nie ma wyłącznie redakcyjnego charakteru, ponieważ w przedstawionej postaci przepis nie może zostać prawidłowo wprowadzony do k.p.k. Dalsze brzmienie projektu również wymaga korekty. W zdaniu dodawanym do art. 305 § 4 k.p.k. brakuje przecinka po słowach „instytucja społeczna”. W art. 306 § 1 pkt 2 zbędny jest przecinek po słowach „instytucja społeczna”, natomiast konieczny jest przecinek w zwrocie „czyn, którego dotyczy zawiadomienie”. W art. 306 § 1a pkt 2 należy użyć zwrotu „chyba że”, bez przecinka. **Nie zachowano ponadto jednolitej terminologii: projekt posługuje się pojęciem „instytucji społecznej”, a następnie odwołuje się do zadań statutowych „tej organizacji”. Jeżeli oba pojęcia mają oznaczać ten sam krąg podmiotów, powinno to wynikać z tekstu ustawy.**

Projektowane przepisy odsyłają wyłącznie do art. 90 § 2 k.p.k.¹², tj. do regulacji dotyczącej zgłoszenia się przedstawiciela organizacji społecznej do udziału w postępowaniu sądowym. Brak jednak odesłania do art. 90 § 5 k.p.k., który reguluje

¹² Przepis ten brzmi: W zgłoszeniu organizacja społeczna wskazuje interes społeczny lub indywidualny, objęty zadaniami statutowymi tej organizacji, oraz przedstawiciela, który ma reprezentować tę organizację. Do zgłoszenia dołącza się odpis statutu lub innego dokumentu regulującego działalność tej organizacji. Przedstawiciel organizacji społecznej przedkłada sądowi pisemne upoważnienie.

procedurę odmowy dopuszczenia przedstawiciela organizacji społecznej, jeśli interes społeczny lub indywidualny nie jest objęty celami statutowymi organizacji. Bez tego odesłania proponowane zmiany są niepełne. Można oczywiście argumentować, na etapie kontroli formalnej środka zaskarżenia, że podmiot-organizacja społeczna nie jest uprawniony do wniesienia środka zaskarżenia z uwagi na brak związku z celami statutowymi organizacji, ale dla precyzji i spójności rozwiązań w k.p.k. warto byłoby uzupełnić odesłania. W sytuacji, gdy prokurator stwierdzi, że cele statutowe podmiotu – organizacji społecznej nie mają związku z prowadzonym postępowaniem karnym (tj., że interes społeczny lub indywidualny organizacji społecznej nie jest objęty zadaniami statutowymi tej organizacji), będzie miał wyraźną podstawę prawną do odmowy przyjęcia środka zaskarżenia do rozpoznania, tj. art. 90 § 5 k.p.k. w zw. z art. 429 k.p.k. w zw. z art. 306 § 1 pkt 2 k.p.k.

Największe wątpliwości budzą jednak dwie kwestie:

- brak ustawowego określenia katalogu pouczeń dla organizacji społecznej – kwestia ta była przedmiotem poprzednich pism Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich Pana Stanisława Trociuka, a także przedmiotem rozmowy podczas spotkania w dniu 10 września 2026 r.,
- brak określenia sposobu wyrażenia zgody przez pokrzywdzonego na udział organizacji społecznej oraz brak pouczenia tego uczestnika postępowania o konsekwencjach wyrażenia zgody, tj. o tym, że organizacja społeczna uzyska dostęp do akt postępowania.

Zwłaszcza ta ostatnia kwestia, odnosząca się do kwestii dostępu do akt postępowania, jest szczególnie istotna. W aktach mogą bowiem znajdować się informacje wrażliwe, dotyczące stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej, majątkowej itp. Pokrzywdzony, godząc się na udział organizacji społecznej, powinien wiedzieć, co tak dokładnie jego decyzja oznacza, żeby mógł podjąć świadomą decyzję.

Akceptując kierunek zmian w k.p.k. zaproponowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości, a także dostrzegając zalety zwiększenia uprawnień organizacji społecznej w postępowaniu karnym, chciałabym jednak zaproponować odmienne brzmienie przepisów k.p.k., w pełni – a nie jedynie częściowo – uwzględniające uwagi wyartykułowane w pismach z dnia z dnia 12 czerwca 2026 r. oraz z dnia 16 lipca 2026 r.

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2026 r. poz. 490, 421, 638, 760, 882 i 901) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 49a dodaje się art. 49aa w brzmieniu:
„Art. 49aa. Pokrzywdzony, może przed wydaniem postanowienia o umorzeniu śledztwa oświadczyć, że w wypadku jego umorzenia wyraża zgodę na wniesienie zażalenia przez oznaczoną instytucję społeczną, o której mowa w art. 306 § 1 pkt 2a. Zgoda może być przez pokrzywdzonego cofnięta aż do wydania postanowienia o umorzeniu śledztwa.”;
- 2) w art. 100 po § 8 dodaje się § 8a w brzmieniu:
„§ 8a. Przy doręczaniu postanowienia o umorzeniu śledztwa instytucję społeczną, o której mowa w art. 306 § 1 pkt 2a, należy poinformować i pouczyć o konsekwencjach niewyrażenia przez pokrzywdzonego, a jeżeli w sprawie występuje więcej niż jeden pokrzywdzony – którykolwiek z pokrzywdzonych, zgody, o której mowa w art. 49aa.”;
- 3) art. 106 otrzymuje brzmienie:
„Przepisy art. 100 § 4-8a stosuje się odpowiednio w postępowaniu przygotowawczym.”;
- 4) w art. 305 § 4 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:
„Pokrzywdzonego należy pouczyć także o uprawnieniu do wyrażenia zgody, o którym mowa w art. 49aa, jeżeli zawiadomienie o przestępstwie złożyła instytucja społeczna, o której mowa w art. 306 § 1 pkt 2a.”;
- 5) w art. 306:
 - a) § 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) instytucji państwowej lub samorządowej, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie;”
 - b) po § 1 pkt 2 dodaje się § 1 pkt 2a w brzmieniu:
„2a) instytucji społecznej, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, które pozostaje w bezpośrednim związku z interesem społecznym lub indywidualnym objętym zadaniami statutowymi tej instytucji. W razie wniesienia zażalenia przez instytucję społeczną art. 90 § 2 i 5 stosuje się odpowiednio;”
 - c) po § 1a pkt 2 dodaje się § 1a pkt 2a w brzmieniu:
„2a) instytucji, o której mowa w § 1 pkt 2a, chyba, że pokrzywdzony, a jeżeli w sprawie występuje więcej niż jeden pokrzywdzony – którykolwiek z pokrzywdzonych, nie wyrazi zgody, o którym mowa w art. 49aa. W razie wniesienia zażalenia przez instytucję społeczną art. 90 § 2 i 5 stosuje się odpowiednio;”

Art. 2. Do postanowień o umorzeniu śledztwa wydanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Proponowane brzmienie przepisów zasadniczo bazuje na koncepcji przygotowanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości i przedstawionej w piśmie z dnia 15 września 2026 r. Jednocześnie rozwiązania w ww. brzmieniu unikają mankamentów, jakie można znaleźć w projekcie ministerialnym. Gwarantuje się prawo organizacji społecznej do wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania, a jednocześnie – co istotne – zabezpiecza interes pokrzywdzonego. Pokrzywdzony ma wiedzę, czy postępowanie karne wszczęto na skutek zawiadomienia organizacji społecznej, co wiąże się z wyrażeniem zgody na wniesienie zażalenia, a także – że może wcześniej wyrażoną zgodę cofnąć (projektowany art. 49aa oraz art. 305 § 4 k.p.k.).

Proponowane rozwiązania porządkują także kwestię odesłań (uzupełniając je art. 90 § 5 k.p.k.), a także zagadnienia terminologiczne, konsekwentnie posługując się pojęciem „instytucja społeczna”.

Pouczenie organizacji społecznej, zaproponowane w projektowanym art. 100 § 8a k.p.k., ma zapewnić temu podmiotowi informację, że możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu śledztwa nie wynika wyłącznie z faktu złożenia zawiadomienia o przestępstwie. Skorzystanie z tego uprawnienia jest uzależnione od uprzedniego wyrażenia zgody przez pokrzywdzonego, a jeżeli w sprawie występuje więcej niż jeden pokrzywdzony – przez wszystkich pokrzywdzonych. Pozwoliłoby to organizacji społecznej uzyskać wcześniej odpowiednie oświadczenia od pokrzywdzonych, a tym samym – organizacja lepiej orientowałaby się w sytuacji podmiotów, na rzecz których działa w postępowaniu karnym.

Zmiana w art. 306 § 1a k.p.k. i rozdzielenie uprawnień organizacji państwowych i samorządowych (pkt 2) od uprawnień instytucji społecznych (pkt 2a) ma charakter porządkujący. Skoro instytucja społeczna musi dopełnić dodatkowych formalności w związku ze zaktualizowaniem się uprawnienia do wniesienia zażalenia, to bardziej czytelne jest odrębne unormowanie tego zagadnienia.

Z wyrazami szacunku

Sylwia Gregorczyk-Abram

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

- Pan Mirosław Wróblewski - Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych (ePUAP)